

Henryk SZELEGIEWICZ

Mszyce (*Homoptera, Aphididae*) Doliny Nidy

Тли (*Homoptera, Aphididae*) долины реки Ниды

Die Blattläusen (*Homoptera, Aphididae*) des Nida-Tales

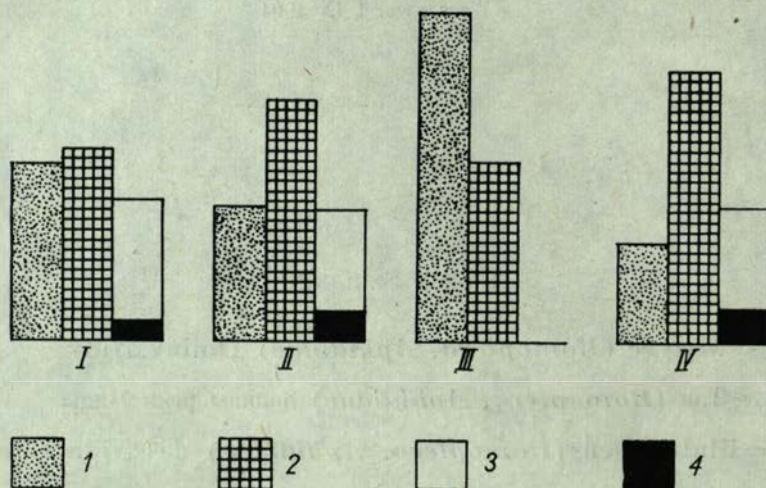
[Z 11 rysunkami w tekście]

Praca niniejsza jest jedną z serii poświęconej opracowaniu fauny owadów Doliny Nidy, obszaru charakteryzującego się dużym zróżnicowaniem szaty roślinnej oraz występowaniem licznych rezerwatów stepowych, będących siedliskiem owadów ciepłolubnych. Materiał do tej pracy zebrany został przez autora w lipcu 1959 r. w Krzyżanowicach, Grabowcu, Młodzawach, Skowronnie, Grodzisku, Włochach, Skrzypowie i Pińczowie w powiecie pińczowskim oraz w Busku i na słonawisku Owczary w powiecie buskim. W pracy wykorzystany został także nieliczny materiał mszyce zebrany w r. 1953 na wzgórzu i łąkach nadnidziańskich w Krzyżanowicach przez pracowników Instytutu Zoologicznego PAN w Warszawie.

Za oznaczenie gatunków z rodzaju *Dysaphis* BÖRN. i sprawdzenie niektórych oznaczeń gatunków z rodzaju *Aphis* L. dziękuję serdecznie Panu Drowi H. L. G. STROYANOWI (Harpenden).

Rozmieszczenie mszyce w terenie uwarunkowane jest ich wymogami pokarmowymi. Większość mszyce należy do ścisłych monofagów i związana jest z jedną określoną rośliną żywicielską. Dlatego też poszczególne biotopy charakteryzują się określoną, swoistą fauną mszyce. Z drugiej jednak strony niektóre gatunki mszyce zmieniają w trakcie rocznego cyklu rozwojowego roślinę żywicielską, a tym samym i biotop. Tak np. *Aphis fabae* SCOP. rozwija się wiosną na *Evonymus europaea* L. i *E. verrucosa* SCOP., a więc roślinach stanowiących typowy składnik podszycia leśnego, a latem przelatuje na rośliny zielne rosnące w różnych biotopach. Inne migrujące gatunki mszyce wykazują większy monofagizm w stosunku do swych wtórnych żywicieli i cykl życiowy tych mszyce zamyka się w ramach dwóch tylko biotopów. Jeszcze inne gatunki, będące typowymi polifagami, zasiedlają, praktycznie biorąc, prawie wszystkie biotopy. W badanym terenie zbierano mszyce głównie w czterech środo-

wiskach: 1) na terenach o roślinności stepowej, 2) wilgotnych łąkach, 3) w lasach i 4) środowiskach synantropijnych. Porównanie fauny mszyc tych środowisk zawiera rys. 1.

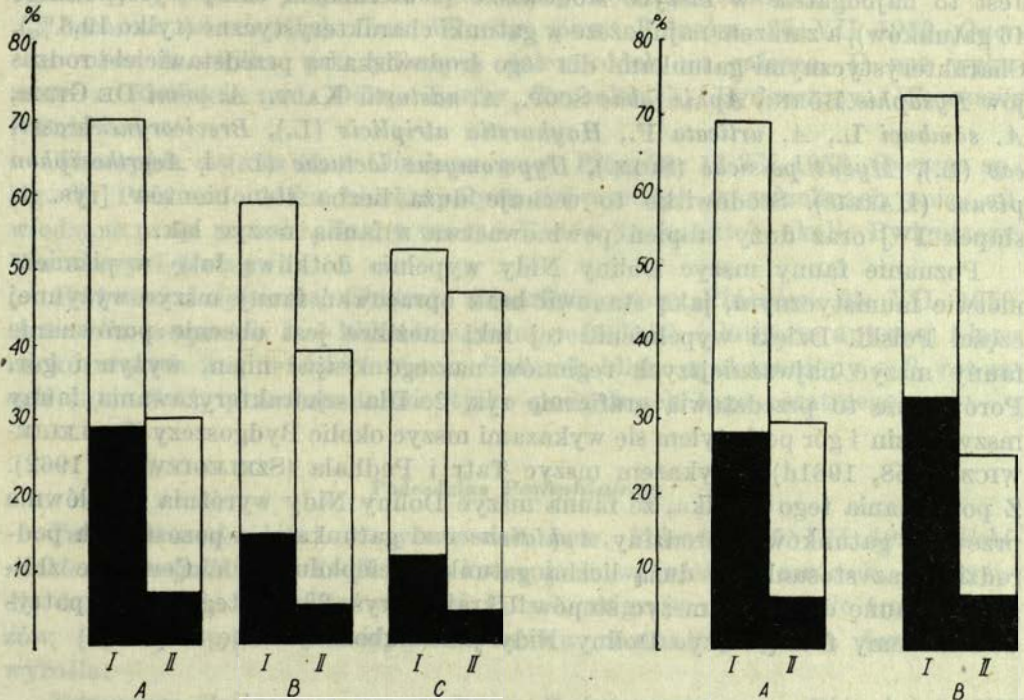
Rys. 1. Porównanie fauny mszyc czterech głównych biotopów Doliny Nidy: I – tereny z roślinnością stepową, II – wilgotne łąki, III – lasy, IV – środowiska synantropijne, 1 – % gatunków związanych z jednym środowiskiem, 2 – % gatunków związanych z 2 środowiskami, 3 – % gatunków związanych z 3 środowiskami, 4 – % gatunków związanych z wszystkimi środowiskami.

1. Tereny z roślinnością stepową: rezerваты Krzyżanowice, Grabowiec, „Polichno” oraz wzgórze Skowronno. Na terenach tych stwierdziłem występowanie 35 gatunków mszyc. Środowisko to charakteryzuje się dużym odsetkiem gatunków charakterystycznych (34,3%), występujących jedynie w tym środowisku [rys. 1, słupek I]. Do gatunków tych należą *Maculolachnus submaculata* (WALK.), gatunki z rodzajów *Protaphis* BÖRN., *Dactynotus* RAF., *Macrosiphoniella* DEL GU., *Therioaphis* WALK. i liczne gatunki z rodzaju *Aphis* L. Tylko w tym środowisku występuje nad Nidą *Cuernavaca* (B.) *asparagi* (MORDV.), gatunek rozpowszechniony na stepach Ukrainy, a w Europie Środkowej znany tylko z Doliny Nidy i z jednego stanowiska w Meklemburgii. Fauna mszyc tego środowiska wykazuje pewne podobieństwa z fauną mszyc środowisk synantropijnych.

2. Wilgotne łąki z zaroślami wierzb i olch: łąki nad Nidą w sąsiedztwie wsi Krzyżanowice i słonawisko Owczary w pow. Busko¹. Na terenach tych stwierdziłem występowanie 35 gatunków mszyc. Do gatunków charakterystycznych dla tego środowiska (25,8%) należą gatunki rodzajów *Chai-*

¹ Fauna mszyc tego słonawiska nie różni się swym składem od fauny mszyc wilgotnych łąk.

tophorus KOCH i *Pterocallis* PASS. związane z wierzbami i olchami oraz takie gatunki, jak *Hyalopterus pruni* (GEOFF.), *Schizaphis scirpi* (PASS.), *Hyadaphis foeniculi* (PASS.), *Megoura viciae* BUCKT. oraz gatunki rodzajów *Cavariella* DEL GU. i *Capitophorus* v. d. G. Fauna mszyc tego środowiska [rys. 1, słupek II] wykazuje wyraźne podobieństwo z fauną mszyc terenów synantropijnych i prawie żadnego z fauną terenów „stepowych”.

Rys. 2. Porównanie fauny mszyc trzech głównych krain Polski: wyżyn - A, nizin - B i gór - C. Słupek I przedstawia procent gatunków z podrodziny *Aphidinae*, słupek II - procent gatunków pozostałych podrodzin. Czarno zaznaczono procent gatunków ciepłolubnych w danej faunie.

Rys. 3. Porównanie fauny mszyc Doliny Nidy (A) i stepów Ukrainy (B) wg BOZHKO, 1950. Objaśnienia jak do rys. 2.

3. Lasy: rezerwat Grabowiec, las dębowy otaczający polanę „Polichno”, bory Włochy i Skrzypiów oraz zagajniki sosnowo-brzozowe na wzgórzu Skowronno. W środowisku tym zebrałem ogółem 32 gatunki mszyc. Środowisko to charakteryzuje się najbardziej swoistą fauną [rys. 1, słupek III]. Ma ono największy procent gatunków charakterystycznych (65,5), do których należą przede wszystkim gatunki z podrodziny *Lachninae* związane z sosną, niektóre gatunki rodzaju *Chaitophorus* KOCH, *Lachnus roboris* L., *Stomaphis quercus* (L.), *Thelaxes dryophila* (SCHERK.), *Aphis pilosellae* (BÖRN.), *A. ruborum* (BÖRN.), *Liosomaphis berberidis* (KALT.), *Nasonovia pilosellae* (BÖRN.), oraz liczne gatun-

ki z podrodziny *Callaphidinae* związane z brzozą, dębem, grabem i leszczyną. W środowisku tym brak jest zupełnie gatunków eurytopowych [rys. 1, słupek III], a stosunkowo niewielki procent mszyc wspólnych dla tego środowiska i terenów synantropijnych odnosi się do gatunków migrujących.

4. Środowiska synantropijne: tereny uprawne, ogrody, stanowiska ruderalne – badane głównie na terenie wsi Krzyżanowice, w Pińczowie i Busku. Jest to najbogatsze w mszycy środowisko (stwierdziłem tutaj występowanie 46 gatunków), a zarazem najuboższe w gatunki charakterystyczne (tylko 19,6%). Charakterystycznymi gatunkami dla tego środowiska są przedstawiciele rodzajów *Dysaphis* BÖRN., *Aphis fabae* SCOP., *A. nasturtii* KALT., *A. pomi* DE GEER, *A. sambuci* L., *A. urticata* F., *Hayhurstia atriplicis* (L.), *Brevicoryne brassicae* (L.), *Myzus persicae* (SULZ.), *Hyperomyzus lactucae* (L.) i *Acyrtosiphon pisum* (HARRIS). Środowisko to cechuje duża liczba stenobiontów [rys. 1, słupek IV] oraz duży stopień powinowactwa z fauną mszyc łąk.

Poznanie fauny mszyc Doliny Nidy wypełnia dotkliwą lukę w piśmiennictwie faunistycznym, jaką stanowił brak opracowań fauny mszyc wyżynnej części Polski. Dzięki wypełnieniu tej luki możliwe jest obecnie porównanie fauny mszyc najważniejszych regionów naszego kraju: nizin, wyżyn i gór. Porównanie to przedstawia graficznie rys. 2. Dla scharakteryzowania fauny mszyc nizin i gór posłużyłem się wykazami mszyc okolic Bydgoszczy (SZELEGIEWICZ, 1958, 1961d) i wykazem mszyc Tatr i Podhala (SZELEGIEWICZ, 1962). Z porównania tego wynika, że fauna mszyc Doliny Nidy wyróżnia się głównie przewagą gatunków podrodziny *Aphidinae* nad gatunkami z pozostałych podrodzin oraz stosunkowo dużą liczbą gatunków ciepłolubnych. Cechy te zbliżają tę faunę do fauny mszyc stepów Ukrainy [rys. 2]. Dlatego też rozpatrywać możemy faunę mszyc Doliny Nidy jako zubożałą faunę stepową.

WYKAZ SYSTEMATYCZNY GATUNKÓW¹

Podrodzina *Lachninae*

Schizolachnus pineti (F.). Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 24 VII 1959, *Pinus silvestris* L. – kilka bezskrzydłych dzieworódek na igłach w woskowym puszku. Mszyca dość pospolita w całej Polsce, zwłaszcza w młodych zagajnikach sosnowych.

Cinara pinea (MORDV.). Las Skrzypiów, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Pinus silvestris* L. – nieliczne bezskrzydłe dzieworódki na młodych tegorocznych pędach odwiedzane przez mrówki. W Polsce w lasach wszędzie pospolity.

Cinara pini (L.) H. R. L. Las Włochy, pow. Pińczów, 25 VII 1959 *Pinus silvestris* L. – liczne bezskrzydłe dzieworódki na korze pnia młodej sosny odwiedzane przez mrówki. Gatunek pospolity w całej Polsce.

¹ Gatunki nowe dla fauny Polski oznaczono gwiazdką.

Maculolachnus submaculata (WALK.). Rezerwat Krzyżanowice, pow. Pińczów, 16 VII 1959, *Rosa canina* L. – na korze młodych gałązek oraz na soczystych młodych pędach, nieliczne bezskrzydłe dzieworódki odwiedzane przez mrówki. Z Polski gatunek ten znany jest dotąd z okolic Bydgoszczy i Puław. Żyje na różach rosnących na suchych, dobrze nasłonecznionych stanowiskach. Gatunek ciepłolubny, uważany do niedawna niesłusznie za holarktyczny, ograniczony jednak jedynie do zachodniej części Palearktyki.

Lachnus roboris (L.). Las Włochy, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Quercus robur* L. – kilka uskrzydłonych dzieworódek na gałązce. U nas wykazany z Bielinka nad Odrą, Borów Tucholskich, Bydgoszczy, Warszawy i Puław.

Stomaphis quercus (L.). Chroberz, pow. Pińczów, 11 IX 1953, *Quercus* sp., leg. B. PISARSKI – kilka bezskrzydłych dzieworódek w szczelinach pnia, odwiedzane przez mrówki. Znany u nas z Borów Tucholskich, okolic Bydgoszczy, Warszawy i Puław.

Protrama longitarsus (FERR.). Grodzisko, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Artemisia campestris* L. – kilka tzw. form pośrednich (alatiform apterae) i larw na korzeniach w gnieździe mrówek. Gatunek blisko spokrewniony z *P. ranunculi* (DEL GU.), prawdopodobnie tylko podgatunek tego ostatniego.

Podrodzina Pemphiginae

Tetraneura ulmi (L.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959, *Echinochloa crus-galli* (L.) P. B. – na korzeniach w gnieździe mrówek, bezskrzydłe dzieworódki. Pospolity w całej Polsce, migruje na korzenie traw z wiązów (*Ulmus* sp.), na których wytwarza charakterystyczne, torebkowate wyrośla.

Tetraneura ulmi var. *personata* BÖRN. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 14 VII 1959, *Ulmus campestris* L. – uskrzydłone migrantes w dużych torebkowatych wyroślach na liściach. Forma ta została przez BÖRNERA wyróżniona jako odrębny gatunek. Jednakże ZWÖLFER (1957) uważa ją jedynie za zmodyfikowaną formę migrantes *T. ulmi* (L.). Problem ten wymaga jednak dalszych badań, gdyż nie został dotąd poznany cały cykl rozwojowy tej formy. Odmiana ta znana była u nas tylko z okolic Warszawy i zdaje się być dość rzadka. W południowej części Niemiec stwierdzono (ZWÖLFER, 1957), że około 10% wyrosła *T. ulmi* (L.) zawiera tę właśnie formę.

Kaltenbachiella pallida (HAL.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 20 VII 1959, *Mentha longifolia* (L.) HUDS. – na korzeniach, liczne bezskrzydłe dzieworódki pokryte woskową wydzieliną. Gatunek migrujący z wiązów, na których wytwarza charakterystyczne wyrośla, na korzenie mięty i niektórych innych wargowych. Z korzeni mięty wykazany z Białowieży, poza tym wykazywane były tylko wyrośla tego gatunku w literaturze zoocecidologicznej.

Podrodzina *Thelezinae*

Thelezes dryophila (SCHRK.). Rezerwat Grabowiec, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Quercus robur* L. – liczne bezskrzydłe dzieworódki na ogonkach liściowych. Znany u nas z okolic Bydgoszczy, Warszawy i okolic Puław.

Podrodzina *Callaphidinae*

Symydobius oblongus (HEYD.). Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 24 VII 1959, *Betula verrucosa* EHRH. – kilka uskrzydłonych dzieworódek na gałązkach, odwiedzane przez mrówki. Gatunek rozmieszczony w zachodniej części Palearktyki. W Polsce wykazany z Borów Tucholskich, Bydgoszczy, okolic Warszawy i Puław.

Euceraphis punctipennis (ZETT.). Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 24 VII 1959, *Betula verrucosa* EHRH. – pojedyncze uskrzydłone dzieworódki na spodniej stronie młodych liści. Znany u nas z Pojezierza Mazurskiego, Wielkopolski, okolic Warszawy, Puław i Zakopanego.

Procalaphis tuberculatus (HEYD.). Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 24 VII 1959, *Betula verrucosa* EHRH. – liczne bezskrzydłe dzieworódki siedzące po obu stronach blaszki liściowej i odwiedzane przez mrówki. Z Polski podawany z Borów Tucholskich, Bydgoszczy, Suwalszczyzny, Otwocka i Puław.

Calaphis basalis (STROYAN). Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 24 VII 1959, *Betula pubescens* EHRH. – uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki na czubkach pędów i młodych listkach. Gatunek ten opisany został niedawno, wykazany u nas z okolic Bydgoszczy i Zakopanego.

Monaphis antennata (KALT.). Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 24 VII 1959, *Betula verrucosa* EHRH. – pojedyncze uskrzydłone dzieworódki na spodniej stronie liści. Gatunek stosunkowo rzadki, wykazany u nas tylko z Warszawy i Otwocka (MORDVILKO, 1894/95).

Callaphis juglandis (GOETZE). Busko-Zdrój, 13 VII 1959, *Juglans regia* L. – liczne uskrzydłone dzieworódki na górnej stronie liści wzdłuż głównego nerwu. Znany u nas z Warszawy, Puław i okolic Lublina.

Chromaphis juglandicola (KALT.). Busko-Zdrój, 13 VII 1959, *Juglans regia* L. – dwa okazy wśród kolonii *C. juglandis* (GOETZE). Znany u nas dotąd jedynie z Gałach, pow. Nowy Dwór i z Warszawy.

Eucallipterus tiliae (L.). Na skraju polany „Polichno”, pow. Pińczów, 16 VII 1959, *Tilia* sp. – nieliczne uskrzydłone dzieworódki. Pospolity w całym kraju.

Myzocallis carpini (KOCH). Rezerwat Grabowiec, pow. Pińczów, 21 VII 1959, *Carpinus betulus* L. – nieliczne uskrzydłone dzieworódki na spodniej stronie liści. Gatunek wykazany u nas z Bydgoszczy i okolic Warszawy, prawdopodobnie dość pospolity w okolicach, gdzie występuje grab.

Myzocallis coryli (GOETZE). Rezerwat Grabowiec, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Corylus avellana* L. – kilka uskrzydłonych dzieworódek na spodniej

stronie liści. Pospolity w całym kraju. Różni się od poprzedniego gatunku budową ssawki oraz chetotaksją ciała u larw pierwszego stadium rozwojowego.

Tuberculoides annulatus (HTG.). Rezerwat Grabowiec, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Quercus robur* L. – uskrzydłone dzieworódki i larwy. Gatunek kosmopolityczny, pospolity w całym kraju.

Pterocallis albida BÖRN. Na skraju polany „Polichno”, pow. Pińczów, 16 VII 1959, *Alnus incana* (L.) MNCH. – bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki na spodniej stronie liści. Podawany z Polski z Bydgoszczy, okolic Puław i Zakopanego.

Pterocallis alni (DE GEER). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN. – nieliczne okazy. U nas podawany jedynie z Bydgoszczy, prawdopodobnie najrzadszy przedstawiciel tego rodzaju w krajowej faunie.

Pterocallis maculata (HEYD.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN. – kolonia bezskrzydłych dzieworódek odwiedzana przez mrówki. W Polsce znany z Bydgoszczy, Suwalszczyzny, Otwocka i Warszawy.

* *Therioaphis ononidis* (KALT.). Rezerwat, Krzyżanowice, pow. Pińczów, 9 IX 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – kilka bezskrzydłych dzieworódek i samice amfigonicznych; 15 X 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – dwie samice amfigoniczne; 16 VII 1959, *Ononis spinosa* L. – bezskrzydłe dzieworódki na spodniej stronie liści. Gatunek nowy dla fauny Polski. Znany z Anglii, Holandii, Niemiec, Włoch, Czechosłowacji i europejskiej części ZSRR. Gatunek ten jest stosunkowo łatwy do odróżnienia, gdyż jest jedynym spośród gatunków tego rodzaju, u których występują bezskrzydłe dzieworódki bez włosków pleuralnych.

Therioaphis riehmi (BÖRN.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Melilotus albus* MED. – kilka uskrzydłonych dzieworódek. Znany u nas dotąd jedynie z okolic Bydgoszczy.

Therioaphis trifolii (MON.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 8 VI 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – jedna bezskrzydła dzieworódka; 4–9 IX 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – liczne bezskrzydłe dzieworódki i samice amfigoniczne; 12–13 X 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – liczne osobniki pokolenia płciowego; polana „Polichno”, pow. Pińczów, 16 VII 1959, *Lotus corniculatus* L. – uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki. Cięplolubny gatunek, żerujący na koniczynie, lucernie i komonicy. Wykazany u nas dotąd tylko z Suwalszczyzny.

Iziphya sp. aff. *bufo* (WALK.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 8 VI 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – cztery bezskrzydłe dzieworódki; 12 VI 1953 – pięć bezskrzydłych dzieworódek i larwy; 4 IX 1953 – jedna bezskrzydła dzieworódka; 13 X 1953 – jedna bezskrzydła dzieworódka i cztery samice amfigoniczne. Rodzaj ten wymaga pilnie rewizji, gdyż w chwili obecnej niemożliwe jest oznaczenie gatunku bez znajomości rośliny żywicielskiej.

Podrodzina *Chaitophorinae*

Periphyllus lyropictus (KESSL.). Włochy, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Acer pseudoplatanus* L. – liczne bezskrzydłe dzieworódki na spodniej stronie liści. Gatunek podawany u nas z Bydgoszczy, Warszawy, Puław i Zakopanego.

Chaitophorus beuthani (BÖRN.). Wykazany z Krzyżanowic, pow. Pińczów w mojej rewizji krajowych gatunków tego rodzaju (SZELEGIEWICZ, 1961a). Znany poza tym z Warszawy i Zakopanego.

Chaitophorus capreae (MOSL.). Wykazany z Krzyżanowic, pow. Pińczów w innej pracy (SZELEGIEWICZ, 1961a). Podawany z Polski z Bydgoszczy, Warszawy, Jędrzejowa i Zakopanego.

Chaitophorus mordvilkoii MAMONT. Z Krzyżanowic, pow. Pińczów wykazany przez autora (SZELEGIEWICZ, 1961a). Poza tym znany wyłącznie z Ukrainy i Rumunii. Gatunek ten jest blisko spokrewniony z *Ch. lapponum* OSSIANN., opisanym z *Salix lapponum* L., *S. nigricans* SM. i innych wierzb z Szwecji i znalezionym ostatnio na *S. purpurea* L. w Bawarii i Austrii (HILLE RIS LAMBERS in litt.). Różni się od tego gatunku nieco inną mikrorzeźbą tergity oraz odmienną pigmentacją ciała. Ponadto założycielki rodu *Ch. lapponum* OSSIANN. mają wolne, niezrosnięte tergity odwłoka [podobnie jak u *Ch. ramicola* (BÖRN.)], podczas gdy założycielki rodu *Ch. mordvilkoii* MAMONT. mają zawsze zrosnięte tergity odwłoka. Ostatnia cecha dotyczy jednak jedynie okazów z Rumunii. W Polsce założycielki rodu tego gatunku nie zostały na razie znalezione. Prawdopodobnie *Ch. mordvilkoii* MAMONT. jest jedynie wschodnioeuropejskim podgatunkiem *Ch. lapponum* OSSIANN.

Chaitophorus niger MORDV. Z Doliny Nidy wykazany z Krzyżanowic, pow. Pińczów (SZELEGIEWICZ, 1961a). Poza tym znany z Warszawy i Zakopanego.

Chaitophorus populeti (PANZ.) SZELEG. Grodzisko, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Populus canescens* SM. – bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki na końcach młodych pędów. Pospolity w całym kraju na *Populus alba* L. i *P. tremula* L.

Chaitophorus populiabae (B. DE F.) SZELEG. Dla Doliny Nidy podany z Pińczowa (SZELEGIEWICZ, 1961a). Żyje na *Populus alba* L., rzadziej na *P. tremula* L., u nas dość pospolity.

Chaitophorus tremulae KOCH. Wykazany z Włoch, pow. Pińczów (SZELEGIEWICZ, 1961a). Dość pospolity w całym kraju.

Chaitophorus vitellinae (SCHRK.). Z Krzyżanowic, pow. Pińczów podany przez autora (SZELEGIEWICZ, 1961a). U nas dość pospolity, zwłaszcza na łąkach nad wodami.

Sipha glyceriae (KALT.). Słonawisko Owczary, pow. Busko, 13 VII 1959, kilka bezskrzydłych dzieworódek na nieoznaczonej trawie. Gatunek dość pospolity w całym kraju. Żyje na trawach rosnących nad wodą, zwłaszcza takich, które częściowo zanurzone są w wodzie.

Rungia maydis (PASS.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 4 IX 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – jedna bezskrzydła dzieworódka. Gatunek

podawany z Polski z Borów Tucholskich, Suwalszczyzny, Bydgoszczy i Puław.

Podrodzina Aphididae

* *Neopterocomma asiphum* H. R. L. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 20 VII 1959, *Salix alba* L. – bezskrzydłe dzieworódki w szczelinach pnia, pod przykryciem z grudek ziemi naniesionych i pozlepianych przez mrówki. Gatunek nowy dla fauny Polski. Dość rzadki, znany dotąd jedynie z kilku stanowisk z Niemiec i z Ukrainy.

Hyalopterus pruni (GEOFF.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 8 IX 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – bezskrzydłe dzieworódki; Słonawisko Owczary, pow. Busko, 13 VII 1959, *Phragmites communis* TRIN. – liczne uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki. Gatunek dwudomowy, migrujący ze śliwy na trzcinę. Znany jako szkodnik śliwy; pospolity w całym kraju.

* *Paraschizaphis scirpi* (PASS.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 20 VII 1959, *Typha* sp. – uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki. Gatunek nowy dla fauny Polski, rozmieszczony w całej Europie.

Aphis acetosae L. Włochy, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Rumex acetosaella* L. – bezskrzydłe dzieworódki na łodydze. Gatunek znany u nas z Suwalszczyzny, Bydgoszczy i Warszawy.

Aphis chloris KOCH. Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 24 VII 1959, *Hypericum perforatum* L. – bezskrzydłe dzieworódki na czubkach pędów odwiedzane przez mrówki. Znany u nas z Pojezierza Mazurskiego, Borów Tucholskich, Bydgoszczy i Puław.

Aphis confusa WALK. Rezerwat Grabowiec, pow. Pińczów, 21 VII 1959, *Scabiosa ochroleuca* L. – bezskrzydłe dzieworódki na łodydze, odwiedzane przez mrówki. Gatunek znany u nas z Pojezierza Mazurskiego i Suwalskiego oraz z Borów Tucholskich. *Scabiosa ochroleuca* L. jest nową rośliną żywicielską dla tego gatunku, który znany był dotąd z *Knautia arvensis* (L.) COULT. i *Dipsacus silvester* HUDS. Okazy z Grabowca są znacznie jaśniej ubarwione niż okazy z typowej rośliny i przypominają pod tym względem *A. thomasi* (BÖRN.). Różnią się jednak wyraźnie od tego gatunku, związanego z rodzajem *Scabiosa* L., chetotaksją ciała i nóg.

Aphis craccae L. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 7 VIII 1959, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – jedna bezskrzydła dzieworódka. Gatunek ten żyje na roślinach z rodzaju *Vicia* L. i znany jest u nas z Borów Tucholskich, Bydgoszczy, okolicy Puław i z Zakopanego. Prawdopodobnie dość pospolity w całym kraju.

Aphis craccivora KOCH. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 15 VII 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – jedna bezskrzydła dzieworódka. Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 24 VII 1959, *Medicago falcata* L. – bezskrzydłe dzieworódki; tamże, *Rhamnus cathartica* L. (!) – kilka bezskrzydłych dzieworódek wśród kolonii *Aphis mammulata* GIMMING. et H. R. L. U nas

wykazany tylko z Suwalszczyzny, Warszawy i Puław, lecz pospolity w całym kraju.

Aphis euphorbiae KALT. Rezerwat Grabowiec, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Euphorbia* sp. – bezskrzydłe dzieworódki na pędach. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 19 VII 1959, *Euphorbia esula* L. – bezskrzydłe dzieworódki; tamże, *Euphorbia cyparissias* L. – bezskrzydłe dzieworódki na czubkach pędów, odwiedzane przez mrówki. Gatunek szeroko rozmieszczony, notowany u nas z okolic Bydgoszczy, z Gałach, pow. Nowy Dwór, oraz z okolic Puław.

Aphis fabae SCOP. Pińczów, 26 VII 1959, *Dahlia* sp. – w ogrodzie zaatakowane były wszystkie rośliny tego gatunku. Mszyca ta szkodzi dalii nie tylko bezpośrednio, ale i pośrednio, roznosząc choroby wirusowe.

Aphis frangulae KALT. Las Włochy, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Frangula alnus* MILL. – uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki odwiedzane przez mrówki. Gatunek pospolity w całej Polsce, znany jako wektor chorób wirusowych ziemniaka.

Aphis genistae SCOP. Polana „Polichno”, pow. Pińczów, 16 VII 1959, *Genista tinctoria* L. – liczne bezskrzydłe dzieworódki na końcach pędów. W Polsce notowany tylko z okolic Bydgoszczy i Puław.

* *Aphis schilderi* (BÖRN.). Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 24 VII 1959, *Peucedanum* sp. – uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki na łodydze, odwiedzane przez mrówki. Gatunek nowy dla fauny Polski. Znany dotąd tylko z Turynii i Burgenlandu. BÖRNER (1952) stawia ten gatunek w pobliżu *A. poterii* (BÖRN.); wydaje się jednak, że jest on blisko spokrewniony z *A. grossmannae* (BÖRN.), gatunkiem, który żyje na *Peucedanum oreoselinum* (L.) MOENCH.

Aphis idaei v. d. G. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959, *Rubus idaeus* L. – na spodniej stronie liści pojedyncze bezskrzydłe dzieworódki (letnie skarłate formy). U nas dość pospolity, znany z Pojezierza Mazurskiego, Warszawy, Rogowa k. Łodzi, okolicy Puław i Zakopanego.

Aphis intybi KOCH. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 21 VII 1959, *Cichorium intybus* L. – bezskrzydłe dzieworódki odwiedzane przez mrówki. Podawany u nas dotąd jedynie z Warszawy.

Aphis jacobaeae SCHRK. Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 24 VII 1959, *Senecio* sp. – bezskrzydłe dzieworódki na łodydze i liściach, odwiedzane przez mrówki. U nas notowany jedynie z okolic Puław (JUDENKO, 1930).

* *Aphis lambersi* (BÖRN.). Rezerwat Grabowiec, pow. Pińczów, 21 VII 1959, *Daucus carota* L. – uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki u nasady łodygi, odwiedzane przez mrówki. Gatunek nowy dla fauny Polski.

* *Aphis mammulata* GIMING. et H. R. L. Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 26 VII 1959, *Rhamnus cathartica* L. – uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki na owocach, odwiedzane przez mrówki. Gatunek nowy dla fauny Polski. Od innych gatunków żyjących na szakłaku (*A. nasturtii* KALT. i *A. comensalis* STROYAN) różni się dużymi guzkami marginalnymi na wszystkich tergitech odwłoka.

Aphis nasturtii KALT. Słonawisko Owczary, pow. Busko, 13 VII 1959, *Spergularia salina* L. – liczne bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki; Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959, *Solanum tuberosum* L. – bezskrzydłe dzieworódki. Gatunek pospolity w całym kraju, znany jako wektor chorób wirusowych ziemniaka.

Aphis neoreticulata THEOB. Las Skrzypiów, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Solanum nigrum* L. – bezskrzydłe dzieworódki. Gatunek dawniej nie odróżniany u nas od *A. fabae* SCOP., prawdopodobnie pospolity w całym kraju.

Aphis picridis (BÖRN.). Syn.: *Aphis stroyani* SZELEG.¹ Gatunek ten podany został przez autora (SZELEGIEWICZ, 1961b) z Włoch, pow. Pińczów. Jest to jak dotąd jedyne znane u nas stanowisko tego gatunku. Poza tym gatunek ten znany jest tylko z Turynii, skąd został opisany.

Aphis pilosellae (BÖRN.). Las Skrzypiów, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Hieracium pilosella* L. – uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki na rozłogach, odwiedzane przez mrówki. Gatunek znany u nas z okolic Bydgoszczy.

Aphis plantaginis GOETZE. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959, *Plantago maior* L. – bezskrzydłe dzieworódki u nasady różyczki liściowej pod przykryciem z grudek ziemi naniesionych przez mrówki. Gatunek znany u nas tylko z okolic Warszawy. Większość danych o tym gatunku w pracach starszych autorów odnosi się do *A. vanderghoofti* (BÖRN.)

Aphis pomi DE GEER. Młociny, pow. Pińczów, 16 VII 1959, *Crataegus oxyacantha* L. – bezskrzydłe dzieworódki na czubkach młodych pędów. Gatunek pospolity w całym kraju, znany w szkółkach jako szkodnik jabłoni.

* *Aphis roepkei* (H. R. L.). Rezerwat Grabowiec, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Potentilla* sp. – bezskrzydłe dzieworódki na podziemnych częściach rośliny, odwiedzane przez mrówki. Gatunek nowy dla fauny Polski, rozsielony w całej Europie.

Aphis ruborum (BÖRN.). Las Włochy, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Rubus* sp. – uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki na młodych pędach jeżyny, odwiedzane przez mrówki. Z Polski podała ten gatunek JANISZEWSKA (1963) z Limanowej i Brzeznej, pow. Nowy Sącz. Po raz pierwszy jednak wykazał ten gatunek z Polski RÜBSAAMEN (1901) z *Rubus fruticosus* L. pod nazwą *Aphis urticata* KALT.

Aphis sambuci L. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Sambucus nigra* L. – bezskrzydłe dzieworódki. Gatunek ten, który występuje pospolicie w całej Polsce, migruje z bzu na szczaw.

¹ Nazwa ta zaproponowana została dla tego gatunku w celu zastąpienia nazwy *Aphis picridis* (BÖRN.), która jest wtórnym młodszym homonimem nazwy *Aphis picridis* F. Jednakże w myśl nowego Międzynarodowego Kodeksu Nomenklatury Zoologicznej homonimy wtórne nie tracą ważności nomenklatorycznej, jeżeli taksony noszące te same nazwy nie należą do tego samego rodzaju. Ponieważ gatunek opisany przez FABRYCJUSZA należy obecnie do rodzaju *Dactynotus* RAF. nazwa BÖRNERA odzyskuje ważność nomenklatoryczną.

* *Aphis cytisorum sarothamni* FRANSS. Las Włochy, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Sarothamnus scoparius* (L.) WIMM. – bezskrzydłe dzieworódki na pędach. Podgatunek nowy dla fauny Polski, rozsielony w całej Europie.

Aphis serpylli KOCH. Rezerwat Grabowiec, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Thymus Marshallianus* WILLD. – bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki odwiedzane przez mrówki. Jest to najmniejszy przedstawiciel rodzaju *Aphis* L. i gdyby nie obecność mrówek byłby niemożliwy do odszukania. U nas notowany z okolic Puław.

Aphis taraxacicola (BÖRN.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 21 VII 1959, *Taraxacum officinale* WEB. – bezskrzydłe dzieworódki u nasady różyczki liściowej, odwiedzane przez mrówki. Gatunek notowany u nas z Bielinka nad Odrą, Bydgoszczy i Puław.

Aphis umbrella (BÖRN.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Malva* sp. – bezskrzydłe dzieworódki na spodniej stronie zdeformowanych liści. Gatunek wykazany z Polski z Bydgoszczy i z terenu prawie całego województwa lubelskiego (STRAWIŃSKI, 1948).

Aphis urticata F. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 19 VII 1959, *Urtica urens* L. – bezskrzydłe dzieworódki na czubkach pędów. Gatunek notowany u nas z Bielinka nad Odrą, Warszawy i Puław, prawdopodobnie pospolity w całym kraju.

Aphis vanderghooti (BÖRN.). Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 21 VII 1959, *Achillea ptarmica* L. – bezskrzydłe dzieworódki na korzeniach w gnieździe mrówek. Gatunek pospolity w całym kraju.

Aphis verbasci SCHRK. Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 24 VII 1959, *Verbascum thapsiforme* SCHRAD. – bardzo liczne bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki na spodniej stronie przyziemnych liści, odwiedzane przez mrówki. Mszyca ta notowana była u nas z Bydgoszczy, Warszawy i Puław.

* *Aphis verticillatae* (BÖRN.). Rezerwat Krzyżanowice, pow. Pińczów, 14 VII 1959, *Salvia verticillata* L. – na spodniej stronie liści pojedyncze bezskrzydłe dzieworódki (letnie skarłale formy). Gatunek nowy dla fauny Polski. Znany z Austrii i Turyngii (BÖRNER, 1952).

Protaphis hartigi (H. R. L.). Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 24 VII 1959, *Centaurea rhenana* BOR. – bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki na szyjce korzeniowej w gnieździe mrówek. Gatunek notowany u nas jedynie z okolic Bydgoszczy.

* *Protaphis* sp. I. Grodzisko, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Artemisia campestris* L. – bezskrzydłe dzieworódki na korzeniach w gnieździe mrówek. Okazy tego gatunku, który zebrałem również w Warszawie, żyją, w przeciwieństwie do *P. judenkoi* SZELEG., na podziemnych częściach bylicy polnej. Oznaczenie do gatunku nie jest w chwili obecnej możliwe i cały rodzaj wymaga gruntownej rewizji taksonomicznej.

* *Protaphis* sp. II. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 21 VII 1959, *Sonchus arvensis* L. – bezskrzydłe dzieworódki i formy pośrednie na korzeniach mlecza.

Prawdopodobnie gatunek nowy dla nauki, gdyż na mleczu nie znane były dotąd formy tego rodzaju. Zebrane okazy posłane zostały do oznaczenia Panu Drowi J. HOLMANOWI, który rewiduje ten rodzaj.

Cryptosiphum artemisiae BUCKT. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959, *Artemisia vulgaris* L. – bezskrzydłe dzieworódki i larwy w czerwono zabarwionych wyroślach na liściach. U nas notowany z Pojezierza Mazurskiego, Borów Tucholskich, Bydgoszczy i okolic Puław.

Anuraphis subterranea (WALK.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 20 VII 1959, *Pastinaca sativa* L. – na korzeniach, bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki odwiedzane przez mrówki; 21 VII 1959, ?*Oenanthe aquatica* (L.) POIR. – na szyjce korzeniowej z mrówkami, kilka bezskrzydłych dzieworódek. Gatunek ten migruje z gruszy na korzenie różnych roślin baldaszkowatych. U nas notowany dotąd tylko z Bydgoszczy.

* *Dysaphis anthrisci* BÖRN. (det. H. L. G. STROYAN). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 22 VII 1959 – bezskrzydłe dzieworódki na korzeniach bliżej nie oznaczonej rośliny z rodziny baldaszkowatych. Gatunek nowy dla fauny Polski, znany dotąd z Anglii, Holandii, Niemiec, Szwajcarii i europejskiej części ZSRR. Migruje z jabłoni na *Anthriscus silvestris* (L.) HOFFM. Blisko spokrewniony z *D. chaerophylli* (BÖRN.) i *D. radicola* (MORDV.), od których różni się głównie chetotaksją czulków i odwłoka oraz odmienną biologią.

* *Dysaphis apiifolia petroselini* (BÖRN.) STROYAN (det. H. L. G. STROYAN). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 22 VII 1959, *Conium maculatum* L. – u nasady korzenia, bezskrzydłe dzieworódki odwiedzane przez mrówki. Gatunek nowy dla fauny Polski. Od podgatunku nominalnego różni się głównie odmienną biologią. Migruje z *Crataegus* sp. na korzenie licznych baldaszkowatych. Znany z Anglii, Holandii i Niemiec.

Dysaphis bononii (H. R. L.) (det. H. L. G. STROYAN). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 21 VII 1959, *Pastinaca sativa* L. – w pachwinach liści, bezskrzydłe dzieworódki odwiedzane przez mrówki. U nas notowany jedynie z Bydgoszczy.

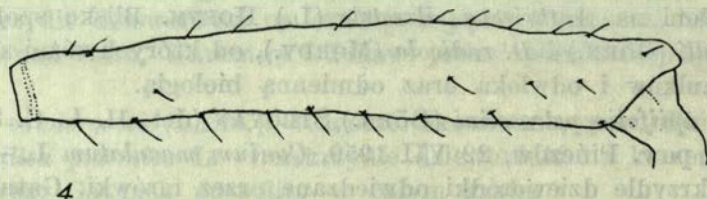
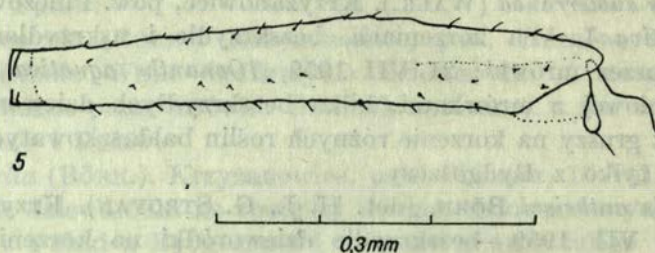
* *Dysaphis lappae* (KOCH). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 20 VII 1959, *Arctium tomentosum* MILL. – na korzeniach, bezskrzydłe dzieworódki odwiedzane przez mrówki. Nowy dla fauny Polski. Znany z Anglii, Szwecji, Holandii, Niemiec i Włoch. Z krajowych gatunków przypomina najbardziej *D. apiifolia petroselini* (BÖRN.) i różni się od niego głównie dużą liczbą guzków spinalnych.

* *Dysaphis ranunculi* (KALT.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 20 VII 1959, *Ranunculus repens* L. – u nasady łodygi bezskrzydłe dzieworódki. Gatunek nowy dla fauny Polski. Rozmieszczony w całej Europie. Migruje z *Crataegus* sp., na którym wytwarza bardzo charakterystyczne, niezabarwione wyrośla, na różne gatunki jaskra. U nas mylony był dotąd z *D. crataegii* (KALT.) i gatunkami pokrewnymi. Być może więc, że część danych o występowaniu u nas *D. crataegii* (KALT.) odnosi się do tego właśnie gatunku.

Brachycaudus cardui (L.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 14 VII 1959, *Carduus crispus* L. – bezskrzydłe dzieworódki na łodydze; 20 VII 1959, *Arctium*

tomentosum MILL. – kilka bezskrzydłych dzieworódek na korzeniach, wśród kolonii *Dysaphis lappae* (KOCH). Pospolity w całym kraju.

* *Brachycaudus lateralis* (WALK.) BÖRN. Rezerwat Grabowiec, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Senecio jacobaea* L. – na łodydze, bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki odwiedzane przez mrówki. Gatunek nowy dla fauny Polski. Mylony u nas dotąd prawdopodobnie z *B. cardui* (L.), od którego różni się zarówno biologią, jak i chetotaksją nóg [rys. 4 i 5].

Rys. 4, 5. Goleń tylnej pary nóg: 4 – *Brachycaudus cardui* (L.), 5 – *Brachycaudus lateralis* (WALK.).

* *Brachycaudus linariae* STROYAN. Las Skrzypiów, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Linaria vulgaris* (L.) MILL. – na korzeniach i szyjce korzeniowej, uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki odwiedzane przez mrówki. Gatunek nowy dla fauny Polski. Znany dotąd jedynie z Anglii. Różni się od innych gatunków tego rodzaju – z wyjątkiem *B. cardui* (L.), *B. lateralis* (WALK.) i *B. prunicola* (KALT.) – bardzo długimi syfonami, a od wspomnianych trzech gatunków chetotaksją ogonka i ósmego tergitu odwłoka.

Brachycaudus lychnidis (L.). Las Skrzypiów, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Melandrium album* (MILL.) GARCKE. – bezskrzydłe dzieworódki na czubkach młodych pędów. Notowany u nas z Borów Tucholskich, Bydgoszczy, Warszawy i Puław.

* *Brachycaudus mordvilkoii* H. R. L. Las Skrzypiów, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Echium vulgare* L. – na częściach podziemnych, bezskrzydłe dzieworódki odwiedzane przez mrówki. Gatunek nowy dla fauny Polski. Należy do niewielkiej grupy gatunków tego rodzaju, związanej z rodziną *Boraginaceae*. Znany z Włoch, Niemiec i Anglii.

Cuernavaca (Brachycorynella) asparagi (MORDV.). Na podstawie materiału z rezerwatu Grabowiec, pow. Pińczów (15 VII 1959, *Asparagus officinalis* L.) oparta była redeskrpcja tego gatunku (SZELEGIEWICZ, 1961c). Gatunek znany z Ukrainy i jednego stanowiska w Meklemburgii.

Hayhurstia atriplicis (L.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 20 VII 1959, *Chenopodium album* L. – bezskrzydłe dzieworódki w zwiniętych liściach. Pospolity w całym kraju.

Brevicoryne brassicae (L.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 16 VII 1959, *Sinapis arvensis* L. – uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki. Gatunek pospolity w całym kraju, szkodnik kapusty.

Lipaphis erysimi (KALT.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959, *Descurainia sophia* (L.) WEBB. – uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki. Notowany u nas dotąd tylko z Bydgoszczy.

Semiaphis dauci (F.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959, *Daucus carota* L. (cult.) – bezskrzydłe dzieworódki powodujące wichrowacenie liści. Gatunek notowany u nas dotąd tylko z Borów Tucholskich, znany jako szkodnik marchwi nasiennej. Prawdopodobnie pospolity w całym kraju.

Hyadaphis foeniculi (PASS.) H. R. L. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 7 IX 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – bezskrzydła dzieworódka i larwa. Gatunek migrujący z wiciokrzewu na różne baldaszkowate. Notowany u nas z Pojezierza Mazurskiego, Borów Tucholskich i okolic Puław.

* *Ammiaphis sii* (KOCH) BÖRN. Włochy, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Falcaria vulgaris* BERNH. – liczne bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki odwiedane przez mrówki. Mszyce te żerują na pędach. Wygląd ich jest tak charakterystyczny, że trudno je pomylić z jakimkolwiek innym gatunkiem. Nowy dla fauny Polski.

Coloradoa tanacetina (WALK.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 16 VII 1959, *Tanacetum vulgare* L. – liczne bezskrzydłe dzieworódki i jedna uskrzydłona. Z Polski znany dotąd tylko z Bydgoszczy.

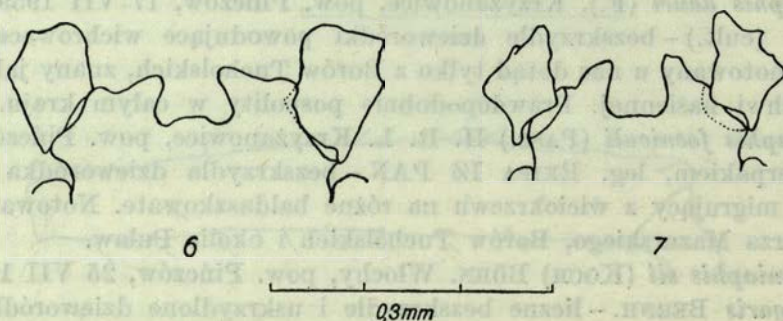
Liosomaphis berberidis (KALT.). Las Włochy, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Berberis vulgaris* L. – pojedyncze bezskrzydłe dzieworódki na spodniej stronie liści. Znany u nas z Bydgoszczy, Warszawy i okolic Puław. Prawdopodobnie pospolity w całym kraju.

Cavariella pastinacae (L.) H. R. L. Owczary, pow. Busko, 13 VII 1959, bezskrzydła dzieworódka na kwiatostanie bliżej nie oznaczonej rośliny z rodziny baldaszkowatych; Krzyżanowice, pow. Pińczów, 20 VII 1963, *Pastinaca sativa* L. – jedna bezskrzydła dzieworódka wśród kolonii *C. theobaldi* (GILL. et BRAGG). Gatunek znany u nas z Borów Tucholskich, Warszawy, okolic Puław i Zakopanego.

Cavariella theobaldi (GILL. et BRAGG). Owczary, pow. Busko, 13 VII 1959, liczne uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki na bliżej nie oznaczonej roślinie z rodziny baldaszkowatych; Krzyżanowice, pow. Pińczów, 20 VII 1959, *Pasti-*

naca sativa L. – bezskrzydłe dzieworódki. Z Polski notowany z Gąsek, pow. Koszalin i Bydgoszczy.

Ovatus menthastri H. R. L. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959, *Mentha* sp. – liczne bezskrzydłe dzieworódki; 19 VII 1959, *Mentha longifolia* (L.) HUDS. – liczne bezskrzydłe dzieworódki. Gatunek znany u nas dotąd tylko z Zakopanego. Okazy podane przeze mnie pod tą nazwą z Bydgoszczy (SZELEGIEWICZ, 1958) należą w rzeczywistości do *Ovatus menthae* (WALK.). Obydwa gatunki są bardzo do siebie podobne, ale łatwo je odróżnić na podstawie budowy pierwszego członu czulków. U *O. menthae* (WALK.) wewnętrzna powierzchnia członu jest tylko nieco uwypuklona [rys. 6], gdy tymczasem u *O. menthastri* H. R. L. znajduje się w tym miejscu wyraźny wyrostek [rys. 7]. Pierwszy z wymienionych gatunków jest dwudomowy i migruje z głogu na mięte, drugi zaś przechodzi cały cykl rozwojowy na mięcie.

Rys. 6, 7. Czolo i pierwszy człon czulków: 6 – *Ovatus menthae* (WALK.), 7 – *Ovatus menthastri* H. R. L.

Phorodon humuli (SCHRK.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959. *Humulus lupulus* L. – bezskrzydła dzieworódka z larwami; Grodzisko, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Prunus spinosa* L. – liczne bezskrzydłe dzieworódki na spodniej stronie liści odwiedzane przez mrówki. Gatunek pospolity w całym kraju, znany jako szkodnik chmielu.

Myzus lythri (SCHRK.). Skrzypiów, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Lythrum salicaria* L. – uskrzydłona i liczne bezskrzydłe dzieworódki na pędach i liściach. Gatunek ten notowany był u nas tylko z Pojezierza Mazurskiego i Puław.

Myzus persicae (SULZ.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 16 X 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – 3 uskrzydłone samce i jedna uskrzydłona dzieworódka; 17 VII 1959, *Plantago media* L. – bezskrzydłe dzieworódki; *Descurainia sophia* (L.) WEBB. – uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki; *Solanum tuberosum* L. – bezskrzydła dzieworódka. Gatunek pospolity w całym kraju, znany jako szkodnik i wektor licznych chorób wirusowych roślin.

Capitophorus carduinus (WALK.). Słonawisko Owezary, pow. Busko, 13 VII 1959, *Carduus acanthoides* L. – bezskrzydłe dzieworódki; Krzyżanowice, pow. Pińczów, 14 VII 1959, *Carduus acanthoides* L. – bezskrzydłe i uskrzydłone

dzieworódki. Gatunek notowany u nas z Pojezierza Mazurskiego, Borów Tucholskich i Bydgoszczy.

Capitophorus elaeagni (DEL GU.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 4 IX 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – kilka bezskrzydłych dzieworódek. Gatunek ten migruje z *Elaeagnus angustifolia* L. i *Hippophae rhamnoides* L. na *Cirsium arvense* (L.) SCOP. Dotychczas notowany jedynie z Puław.

* *Capitophorus horni horni* BÖRN. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 4 IX 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – liczne bezskrzydłe dzieworódki. Gatunek nowy dla fauny Polski. Z krajowych gatunków tego rodzaju przypomina najbardziej *C. similis* v. d. G., od którego różni się chetotaksją odwłoka i odmienną biologią. *C. horni* BÖRN. tworzy dwa podgatunki różniące się budową ssawki i rośliną żywicielską. Podgatunek nominalny żyje na *Cirsium oleraceum* (L.) SCOP.

Capitophorus hippophaes (WALK.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959, *Polygonum tomentosum* SCHERK. – bezskrzydłe dzieworódki; 20 VII 1959, *Polygonum persicaria* L. – bezskrzydłe dzieworódki. Gatunek notowany u nas z Pojezierza Mazurskiego, okolic Bydgoszczy i Puław.

Capitophorus similis v. d. G. Rezerwat Krzyżanowice, pow. Pińczów, 16 VII 1959, *Tussilago farfara* L. – bezskrzydłe dzieworódki na spodniej stronie liści. Gatunek dwudomowy, migruje z *Elaeagnus* sp. na *Tussilago* sp. i *Petasites* sp., podawany dotąd tylko z Bydgoszczy.

Cryptomyzus galeopsidis (KALT.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 14 VII 1959, *Leonurus cardiaca* L. – bezskrzydłe dzieworódki na spodniej stronie liści. Gatunek dwudomowy, którego żywicielem pierwotnym jest porzeczka. Notowany u nas z Suwalszczyzny, Bydgoszczy i Zakopanego. Prawdopodobnie pospolity w całym kraju, gdyż widziałem liczne okazy z różnych miejscowości Polski łapano w żółte szalki.

Nasonovia pilosellae (BÖRN.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 14 VI 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – uskrzydłona dzieworódka; Las Skrzypiów, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Hieracium pilosella* L. – bezskrzydłe dzieworódki wewnątrz zwiniętych liści. Podawany z Pojezierza Mazurskiego, Bydgoszczy i Puław. Gatunek jednodomowy, przechodzący cały cykl rozwojowy na *Hieracium* sp. Bardzo trudny do odróżnienia od dwudomowego gatunku *N. ribisnigri* (MOSL.) H. R. L. Jedyną pewną cechą odróżniającą obydwie gatunki jest chetotaksja pierwszego członu stopy. Ponieważ nie jest to cecha stała, przebadac należy pod tym kątem kilka okazów z kolonii. Pojedyncze okazy nie są często oznaczalne.

Hyperomyzus lactucae (L.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959, *Sonchus arvensis* L. – bezskrzydłe dzieworódki na liściach i młodych pędach. Pospolity w całym kraju.

Hyperomyzus pallidus H. R. L. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 21 VII 1959, *Sonchus arvensis* L. – uskrzydłona dzieworódka. Mimo że wykazany dotąd jedynie z Bydgoszczy, gatunek ten jest z całą pewnością pospolity w całym

kraju (pełno go w materiale mszyc łapanym w żółte szalki). Uskrzydłone dzieworódki tego gatunku różnią się od poprzedniego zesklekotyzowaniem odwłoka. Bezskrzydłe dzieworódki łatwo jest odróżnić po barwie ciała, odróżnienie ich od poprzedniego gatunku po zakonserwowaniu jest bardzo trudne.

Aulacorthum solani (KALT.). Las Skrzypiów, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Geum urbanum* L. – bezskrzydła dzieworódka na spodniej stronie liści wraz z *A. gei* (BÖRN.) i *Acyrtosiphon* sp. Gatunek pospolity w całym kraju zwłaszcza na roślinach uprawnych i szklarniowych, których jest znanym szkodnikiem.

Acyrtosiphon caraganae (CHOL.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 19 VII 1959, *Caragana arborescens* LAM. – liczne bezskrzydłe dzieworódki i larwy na końcach młodych pędów. Notowany u nas z Bydgoszczy, Białowieży, okolic Warszawy i Puław.

Acyrtosiphon cyparissiae (KOCH) var. *propinquum* MORDV. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 19 VII 1959, *Euphorbia esula* L., – bezskrzydłe dzieworódki; 8 IX 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – bezskrzydła dzieworódka. Znany u nas z Bydgoszczy (var. *propinquum* MORDV.) i Puław (var. *typica* i var. *propinquum* MORDV.).

* *Acyrtosiphon pelargonii agrimoniae* (BÖRN.). „Polichno”, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Agrimonia eupatoria* L. – bezskrzydłe dzieworódki. Podgatunek nowy dla fauny Polski.

Acyrtosiphon pisum (HARRIS). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 15 VII 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – bezskrzydłe dzieworódki; 17 VII 1959, *Geranium Robertianum* L. (!) – liczne bezskrzydłe dzieworódki; 19 VII 1959, *Pisum sativum* L. – bezskrzydłe dzieworódki. Pospolity w całym kraju, znany jako szkodnik grochu i lucerny.

Macrosiphum rosae (L.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 22 VII 1959, *Knautia arvensis* (L.) COULT. – bezskrzydła dzieworódka i larwy. Gatunek pospolity w całej Polsce, migruje z róży na świerzbnicę.

Titanosiphon artemisiae (KOCH). Wzgórze Skowronno, pow. Pińczów, 24 VII 1959, *Artemisia campestris* L. – na pędach, bezskrzydłe dzieworódki. Gatunek dość rzadki, znany u nas z Bydgoszczy i okolic Puław.

Plectrochophorus glandulosus (KALT.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 14 VII 1959, *Artemisia vulgaris* L. – pojedyncze bezskrzydłe dzieworódki rozproszone na spodniej stronie dolnych liści. U nas notowany z Pojezierza Mazurskiego, Bydgoszczy i Puław.

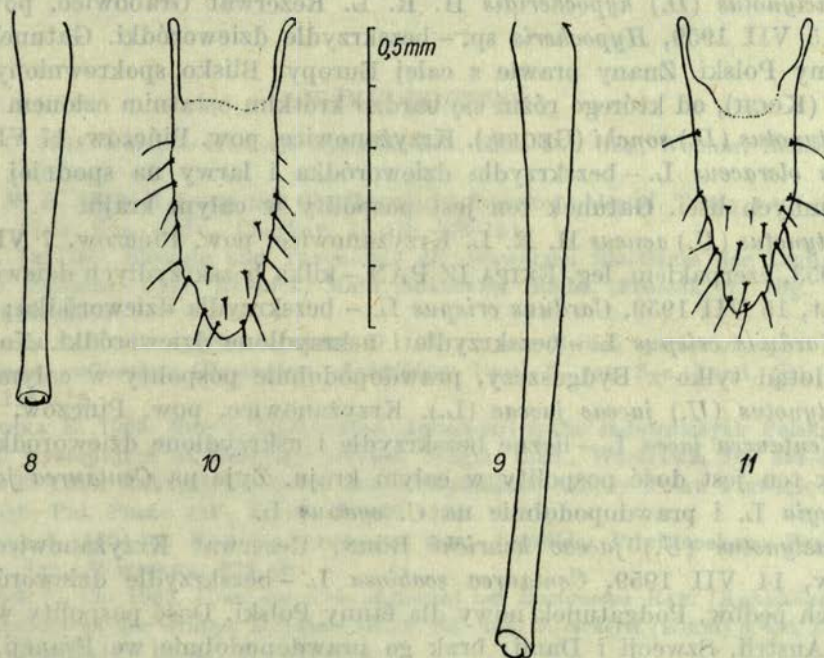
Macrosiphoniella absinthii (L.). Rezerwat Grabowiec, pow. Pińczów, 21 VII 1959, *Artemisia absinthium* L. – uskrzydłona dzieworódka i larwy na młodym pędzie. Gatunek notowany u nas z Suwalszczyzny, Bydgoszczy, Warszawy, okolic Puław i Zakopanego.

Macrosiphoniella artemisiae (B. DE F.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 14 VII 1959, *Artemisia vulgaris* L. – liczne bezskrzydłe dzieworódki na czub-

kach pędów; 17 VII 1959, *Artemisia vulgaris* L. – bezskrzydła dzieworódka na spodniej stronie dolnych liści.

Macrosiphoniella fasciata DEL GU. s. H. R. L. Rezerwat Krzyżanowice, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Artemisia campestris* L. – bezskrzydłe dzieworódki wśród kolonii *M. subequalis* BÖRN.; Rezerwat Grabowiec, 15 VII 1959, *Artemisia campestris* L. – bezskrzydłe dzieworódki na młodych pędach. U nas notowany tylko z okolic Bydgoszczy.

Macrosiphoniella millefolii (DE GEER). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959, *Achillea millefolium* L. – liczne bezskrzydłe dzieworódki i larwy oraz kilka uskrzydłych dzieworódek. Pospolity w całym kraju. W przeciwieństwie do innych gatunków tego rodzaju *M. millefolii* (DE GEER) występuje najchętniej w środowiskach wilgotnych lub zacienionych.

Rys. 8, 10. *Macrosiphoniella oblonga* (MORDV.): 8 – syfon, 10 – ogonek; rys. 9, 11. *Macrosiphoniella persequens* (WALK.): 9 – syfon, 11 – ogonek.

Macrosiphoniella oblonga (MORDV.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 14 VII 1959, *Artemisia vulgaris* L. – bezskrzydłe dzieworódki; 17 VII 1959, *Artemisia vulgaris* L. – liczne bezskrzydłe dzieworódki. Gatunek ten żyje na spodniej stronie liści bylicy pospolitej i hodowanych chryszantem, nie tworząc zwartych kolonii. Notowany u nas z Bydgoszczy i Puław.

* *Macrosiphoniella persequens* (WALK.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 14 VII 1959, *Tanacetum vulgare* L. – kilka bezskrzydłych dzieworódek wśród kolonii *M. tanacetaria* (KALT.). Gatunek nowy dla fauny Polski. Blisko spo-

krewniony z *M. oblonga* (MORDV.), od którego różni się proporcją syfonów i ogonka [rys. 8–11].

Macrosiphoniella subequalis BÖRN. (syn.: *M. nidensis* SZELEG. i *M. haereli* HEINZE – HILLE RIS LAMBERS in litt.). Gatunek ten został opisany pod nazwą *M. nidensis* SZELEG. z rezerwatu Krzyżanowice (SZELEGIEWICZ, 1960).

Macrosiphoniella tanacetaria (KALT.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 14 VII 1959, *Tanacetum vulgare* L. – bezskrzydłe dzieworódki; 16 VII 1959, *Tanacetum vulgare* L. – bezskrzydłe dzieworódki. Gatunek notowany z Borów Tucholskich, Bydgoszczy, Warszawy, Puław i Zakopanego.

Dactynotus (D.) cichorii (KOCH). Rezerwat Krzyżanowice, pow. Pińczów, 14 VII 1959, *Cichorium intybus* L. – bezskrzydłe dzieworódki. Pospolity w całym kraju.

* *Dactynotus (D.) hypoheridis* H. R. L. Rezerwat Grabowiec, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Hypochoeris* sp. – bezskrzydłe dzieworódki. Gatunek nowy dla fauny Polski. Znany prawie z całej Europy. Blisko spokrewniony z *D. cichorii* (KOCH), od którego różni się bardzo krótkim ostatnim członem ssawki.

Dactynotus (D.) sonchi (GEOFF.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959, *Sonchus oleraceus* L. – bezskrzydła dzieworódka i larwy na spodniej stronie przyziemnych liści. Gatunek ten jest pospolity w całym kraju.

Dactynotus (U.) aeneus H. R. L. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 7 VIII i 10 VIII 1953, czerpakiem, leg. EKIPA IZ PAN – kilka bezskrzydłych dzieworódek; rezerwat, 15 VII 1959, *Carduus crispus* L. – bezskrzydła dzieworódka; 19 VII 1959, *Carduus crispus* L. – bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki. Notowany u nas dotąd tylko z Bydgoszczy, prawdopodobnie pospolity w całym kraju.

Dactynotus (U.) jaceae jaceae (L.). Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959, *Centaurea jacea* L. – liczne bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki. Podgatunek ten jest dość pospolity w całym kraju. Żyje na *Centaurea jacea* L., *C. phrygia* L. i prawdopodobnie na *C. cyanus* L.

* *Dactynotus (U.) jaceae henrichi* BÖRN. Rezerwat Krzyżanowice, pow. Pińczów, 14 VII 1959, *Centaurea scabiosa* L. – bezskrzydłe dzieworódki na czubkach pędów. Podgatunek nowy dla fauny Polski. Dość pospolity w Niemczech, Austrii, Szwecji i Danii; brak go prawdopodobnie we Francji, Anglii i Holandii (MOSBACHER, 1963). Mszyce te są monofagami na *Centaurea scabiosa* L.

Dactynotus (U.) nigrocampanulae (THEOB.). Rezerwat Krzyżanowice, pow. Pińczów, 14 VII 1959, *Campanula sibirica* L. – bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki; rezerwat Grabowiec, pow. Pińczów, 15 VII 1959, *Campanula* sp. – bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki. U nas podawany dotąd tylko z Zakopanego.

Dactynotus (U.) similis H. R. L. Rezerwat Grabowiec, 15 VII 1959, *Eriogon acer* L. – uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki na czubkach pędów w zwartych koloniach. Podawany u nas tylko z Bydgoszczy i Tatr.

Metopeurum fuscoviridae STROYAN. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 22 VII 1959, *Tanacetum vulgare* L. – bezskrzydłe dzieworódki. U nas notowany z Bydgoszczy, Warszawy i okolic Puław.

* *Amphorophora gei* (BÖRN.). Las Skrzypiów, pow. Pińczów, 25 VII 1959, *Geum urbanum* L. – jedna bezskrzydła dzieworódka na spodniej stronie liścia. Gatunek nowy dla fauny Polski. Znany dotąd z Anglii, Holandii, Szwecji i Niemiec.

Megoura viciae BUCKT. Krzyżanowice, pow. Pińczów, 17 VII 1959, czerpakiem – kilka uskrzydłonych dzieworódek; 21 VII 1959, *Lathyrus pratensis* L. – uskrzydłone dzieworódki. Gatunek ten jest charakterystycznym składnikiem wilgotnych łąk i żyje na różnych gatunkach groszku i wyki. Notowany u nas z Borów Tucholskich, Warszawy i Zakopanego.

PIŚMIENNICTWO

- BÖRNER C. 1952. Europae centralis Aphides. Mitt. thür. bot. Ges., Weimar, Beiheft 3, 484 pp.
- BOZHKO M. P. 1950. K faune tlej Char'kovskoj i Sumskej oblasti. Trudy nauč.-iss. Inst. Biol. Char. Gos. Univ., Charkov, 14–15: 173–191.
- FALK U. 1957/58. Biologie und Taxonomie der schwarzen Blattläuse der Leguminosen. Wiss. Zeitschr. Univ. Rostock, Math.-Naturwiss. Reihe, Rostock, 7. Jhg., Heft 4, pp. 615–634.
- GIMMINGHAM C. T., HILLE RIS LAMBERS D. 1949. A new British species of *Aphis* L., from *Rhamnus catharticus* (Homoptera, Aphididae). Proc. R. ent. Soc. Lond. (B), London, 18: 116–118.
- JANISZEWSKA E. 1963. Mszyce (Homoptera, Aphididae) roślin sadowniczych Polski. I. Gatunki występujące na malinie i jeżynie. Fragm. faun., Warszawa, 10: 491–498.
- JUDENKO E. 1930. Materiały do fauny mszyce (Aphididae) okolicy Puław z uwzględnieniem biologii. Pol. Pismo ent., Lwów, 9: 129–186.
- MORDVILKO A. 1894/95. K faune i anatomii sem. Aphididae Privislanskogo Kraja. Var. Univ. Izv., Warszawa, 274 pp.
- MOSBACHER G. Ch. 1963. Über die Nahrungswahl bei *Dactynotus* RAF. (Aphididae) I. Die Wirtsspektren der Gruppe *D. jaceae* (L.) s. lat. und *D. cichorii* (KOOH) s. lat. Z. angew. Ent., Hamburg – Berlin, 51: 377–428.
- OSSIANNILSSON F. 1959. Contributions to the knowledge of Swedish Aphids. Kungl. land. Ann., Uppsala, 25: 1–46.
- PINTERA A. 1957. Monografický přehled evropských zástupců podčeledi Therioaphidinae. Acta Soc. ent. Česosl., Praha, 59: 115–142.
- RÜBSAAMEN E. H. 1901. Bericht über meine Reisen durch die Tucheler Heide in den Jahren 1896 und 1897. Schrift. naturf. Ges., Danzig, 10: 79–148.
- STRAWIŃSKI K. 1948. Owady obserwowane na roślinach leczniczych w województwie lubelskim. Ann. Univ. M. C. Skłodowska, Seria E, Lublin, 3: 289–245.
- STROYAN H. L. G. 1950. A new British Aphid species from *Linaria*. Proc. R. ent. Soc. Lond. (B), London, 19: 60–63.
- STROYAN H. L. G. 1963. A revision of the British Species of *Dysaphis* BÖRN. II., London, 119 pp.

- SZELEGIEWICZ H. 1958. Mszyce (*Homoptera, Aphidina*) okolic Bydgoszczy. *Fragm. faun., Warszawa, 8*: 65-95.
- SZELEGIEWICZ H. 1960. A new Species of *Macrosiphoniella* DEL GU. from Poland (*Homoptera, Aphididae*). *Bull. Acad. pol. Sci., Cl. II, Warszawa, 8*: 257-260.
- SZELEGIEWICZ H. 1961a. Krajowe gatunki z rodzaju *Chaitophorus* KOCH s. lat. (*Homoptera, Aphididae*). *Ann. zool., Warszawa, 19*: 229-315.
- SZELEGIEWICZ H. 1961b. Über zwei wenig bekannte mitteleuropäische Blattlausarten (*Homoptera, Aphididae*). *Bull. Acad. pol. Sci., Cl. II, Warszawa, 9*: 303-307.
- SZELEGIEWICZ H. 1961c. Redescription of two little known East European Aphids (*Homoptera, Aphididae*). *Bull. Acad. pol. Sci., Cl. II, Warszawa, 9*: 309-314.
- SZELEGIEWICZ H. 1961d. Mszyce (*Homoptera, Aphidina*) okolic Bydgoszczy II. *Fragm. faun., Warszawa, 9*: 45-56.
- SZELEGIEWICZ H. 1962. Materiały do znajomości mszyc (*Homoptera, Aphidina*) Tatr i i Podhala. *Acta zool. cracov., Kraków, 7*: 157-175.
- ZWÖLFER H. 1957. Zur Systematik, Biologie und Ökologie unterirdisch lebender Aphiden (*Homoptera, Aphidoidea*). Teil II. *Tetraneurini und Pemphigini*. *Z. angew. Ent., Berlin-Hamburg, 40*: 528-575.

РЕЗЮМЕ

В настоящей работе автор рассматривает результаты исследований над фауной тлей, проведенных ним летом 1959 года в долине реки Ниды. В этом районе автор констатировал встречаемость 141 видов и подвидов, в том 24 новых для фауны Польши, которые в списке обозначены звездочкой. Сравнивая фауну тлей долины р. Ниды с аналогичными фаунами низин и гор Польши, автор констатирует что она явственно отличается сравнительно большим участием в ней теплолюбивых видов и преимуществом видов из подсемейства *Aphidinae* над видами принадлежащими к иным подсемействам. Признаки те сближают эту фауну к фауне тлей степных районов Украины.

ZUSAMMENFASSUNG

Die vorliegende Arbeit enthält die Resultate faunistischer Untersuchungen über die Blattlausfauna des Nida-Tales, die Verfasser im Jahre 1959 durchführte. Das Gebiet des Nida-Tales gehört der Kleinpolnischen Hochebene an und umfasst viele Steppen-Naturschutzgebiete. Es wurden dort 141 Arten bzw. Unterarten festgestellt, von denen 24 für die Fauna Polens neu sind (im Text mit Sternchen vermerkt). Der Verfasser vergleicht die Blattlausfauna des untersuchten Gebietes mit entsprechenden Faunen der polnischen Niederung und des Gebirges und stellt fest, dass diese von den Vergleichsfaunen durch die grosse Zahl wärmeliebender Arten, sowie durch die Übergewicht der Arten der Unterfamilie *Aphidinae* deutlich abweicht. Diese Eigenschaften nähern die besprochene Blattlausfauna an jene der Steppengebiete der Ukraine.

Państwowe Wydawnictwo Naukowe - Warszawa 1964
Nakład 1550+150 egz. Ark. wyd. 1,75, druk. 1,5. Papier druk. sat. kl. III 80 g B1. Cena zł 10,-
Nr zam. 60/64 - Wrocławska Drukarnia Naukowa - W-2

- Szilasiewicz H. 1958. *Miłyce (Hymenoptera, Aphididae) okolic Bydgoszczy*. Praga, Faun. Warszawa, 6: 58-62.
- Szilasiewicz H. 1961. A new Species of *Microgasterella* Hal. Gt. from Poland (Hymenoptera, Aphididae). Bull. Acad. pol. Sci. Cl. II, Warszawa, 7: 267-268.
- Szilasiewicz H. 1961a. *Krajsowa fauna i rodzaju Chalcidow Koczi's lat. (Hymenoptera, Aphididae)*. Act. zool., Warszawa, 19: 228-232.
- Szilasiewicz H. 1961b. Über zwei wenig bekannte mittel-europäische Blattläusearten (Hymenoptera, Aphididae). Bull. Acad. pol. Sci. Cl. II, Warszawa, 7: 268-267.
- Szilasiewicz H. 1961c. Redescription of two little known East European Aphids (Hymenoptera, Aphididae). Bull. Acad. pol. Sci. Cl. II, Warszawa, 7: 262-264.
- Szilasiewicz H. 1961d. *Miłyce (Hymenoptera, Aphididae) okolic Bydgoszczy II*. Praga, Faun. Warszawa, 9: 45-52.
- Szilasiewicz H. 1962. *Materiały do zoogeografii miłyce*. (Hymenoptera, Aphididae, Part I). Pędzina. Acta zool. cracov., Kraków, 7: 1-115.
- Zwölger H. 1927. Zur Systematik, Biologie und Ökologie von einigen Mieseler Aphiden (Hymenoptera, Aphididae). Teil II. Tetraneurae und Pemphigidae. J. angew. Bot., Berlin-Hamburg, 46: 628-673.

RESUME

В настоящей работе автор рассматривает результаты исследования фауны тлей, проводимого в мае-июне 1959 года в долине реки Ниды. В этом районе автор констатировал встречаемость 141 вида и подвидов, в том 24 вида для фауны Польши, которые в списке обозначены звездочкой. Сравнением фауны тлей долины р. Ниды с аналогичными фаунами низин и гор Польши, автор констатирует что она существенно отличается значительно большим участием в ней видолюбивых видов и преимущественно видов из подсемейства *Aphidinae* над видами принадлежщими к иным подсемействам. Признаки еебливаются эту фауну к фауне тлей степных районов Украины.

ZUSAMMENFASSUNG

Die vorliegende Arbeit enthält die Resultate faunistischer Untersuchungen über die Blattlausfauna des Nida-Tales, die Verfasser im Jahre 1959 durchführte. Das Gebiet des Nida-Tales gehört der Klimgeländischen Hochebene an und umfasst viele Steppen-Naturschutzgebiete. Es wurden dort 141 Arten bzw. Unterarten festgestellt, von denen 24 für die Fauna Polens neu sind (im Text mit Sternchen vermerkt). Der Verfasser vergleicht die Blattlausfauna des untersuchten Gebietes mit entsprechenden Faunen der polnischen Niederung und des Gebirges und stellt fest, dass diese von den Vergleichsfaunen durch die grosse Zahl wärmeliebender Arten, sowie durch die Übergewicht der Arten der Unterfamilie *Aphidinae* deutlich abweicht. Diese Eigenschaften nähern die besprochene Blattlausfauna zu jene der Steppengebiete der Ukraine.

1961 *owczar* - *owczar* *owczar*

1961 *owczar* - *owczar* *owczar*